

דברי קסטנר על משתפי פעולה

68. הבאנו לעיל (פסקה 32) את דברי ק' על מועצות היהודים בפולין, סלובקיה ובשטחי כיבוש אחרים. בהמשך דבריו אומר שם ק' (דו"ח, ע' 67):

„היתה זו דרך גולשת, שהובילה כמעט ללא מוצא לתהום. בכל מקום הועמד היהודי לפני אותה הבעיה: האם עלי — וזה חל על כל אחד ואחד — להיות הבוגד, כדי שאוכל להיות זעיר פה וזעיר שם העוזר או אפילו המציל, או עלי לגטוש את הציבור ולהסגיר את גורלו לאחרים? האם הבריחה מהאחריות אינה דומה לבגידה? ואם אתיצב, היכן הגבולות שעלי להעצר בהם, כדי להפטר סופית, במחיר הריסה עצמית, התאבדות או הוצאה להורג בידי התליין, מאחריות, ללא נשוא? הגבולות, הקו בין הקרבה עצמית ובגידה — כמעט שאין לאל ידו של אדם לקבעם... לדון את מועצות היהודים, אחרי המעשה, על פי עדויות, על פי תיקים ומסמכים — זה עולה בקשיו כמעט על כל תפקיד שהוטל מעולם על שופטי בשר ודם.

הבעייתיות של מועצת היהודים אינה — במובן הרחב — תופעה יהודית-טפוסית בלבד. בהתנוונות המוסרית של שנות המלחמה והכיבוש הראו עמי אירופה כמה דוגמאות גרועות עוד יותר של שכחה עצמית. רק מעטים נשארו איתנים ברגעים בהם עלה הלחץ הגפשי על עצמת המתח שאדם יכול לעמוד בו בדרך כלל. עם זאת לא תהיה השוואת מועצת היהודים עם הקוויולינגים ומשתפי הפעולה הרגילים צודקת כל עיקר. על שום ציבור אחר לא רבצה מעמסת הסיוט של השמדה פיזית טוטלית; לרשותה של כל אומה אחרת עמדו אמצעים ואפשרויות ללא השוואה לשמירה עצמית, להגנה עצמית ולקיום עצמי. אם משהו היה אופייני בזה ליהודים, הרי זהו התביעה הגדולה שהציבור היהודי רואה את עצמו רשאי לתבוע מכל אחד מבניו אף ברגע הסכנה העליונה וההחלטות הנואשות ביותר.”

דברים אלה, שנאמרו ע"י ק' בנוגע לבעיית מועצות היהודים, משקפים חוויה אישית עמוקה של ק' עצמו. גם הוא שיתף פעולה, כדי להיות זעיר פה זעיר שם העוזר או אפילו המציל, וגם הוא הדרדר במהרה לתהום. אכן, לדון את ק', אחרי המעשה, על פי עדויות, על פי תיקים ומסמכים — תפקיד קשה הוא, אך מחובת בית המשפט למלאו לפי מיטב יכולתו ומצפונו.

המשלוחים לאוסטריה

טענת ק'

69. אין לסיים את פרשת שואת יהודי ערי השדה, בלי לדון בטענת ק' שהציל במחצית השנייה של יוני, ע"י הסכם עם אייכמן, 15,000 מיהודי ערי השדה, שגורשו לאוסטריה

במקום לאושביץ. עדותו של ק' בענין זה היא קצרה; ונביאנה במלואה (ע' 49—50, 229—321):

„אייכמן דיבר אתי כל הזמן על ברנד שלא חזר. בתחילת יוגי נתן לי אולטימטום: 'אם בתוך ימים ספורים לא אקבל תשובה מקושטא, אתן לטחנה באושביץ לעבוד'. שקלנו, ולולי היה אייכמן מסכים להביא את הקבוצה מקלויז' וממשיך בקו זה, בודאי היינו מפטיקים. אבל אחרי 10.6 פתאום התחיל לקיים הבטחותיו, וקבוצות נוספות, אם כי יותר קטנות, הוסיפו להגיע לבודפשט מגיטאות שונים. באותו פרק זמן הסכים אייכמן על פי הצעה מיוחדת של הועדה לשלוח כ-15,000 יהודים לאוסטריה במקום לאושביץ. תארנו לעצמנו שהמו"מ בקושטא לא יביא לתוצאות ממשיות וגסינו למצוא תחליף המבוסס על הון יהודי-הונגרי, הגדון בין כה וכה ללכת לאיבוד. 15,000 אלה לפי בטויו של אייכמן היו צריכים 'להכנס למקרר' (יושמו על קרח). הצעתנו היתה לשלם לגרמנים 5 מיליון פרנק שויצרי תמורת יציאת הקבוצה של 600 לספרד ותמורת העברת 100,000 יהודים לאוסטריה במקום לאושביץ לעבודה ללא סלקציה. הוא הסכים להעברת 30,000 במקום 100,000 כנ"ל, כ-15,000 מן הפרווינציה וכ-15,000 מבודפשט, ובתוכם כ-7000 ילדים (בתוך ה-15,000 מבודפשט). אספנו את הכסף ע"י מכירת 150 מקומות בקבוצת העליה מבודפשט.“

(בחקירת שתי וערב):

„בערך 15,000 יהודים הועברו לאוסטריה, לא יכולתי לקבוע את המספר הסופי. לא באותו זמן שאייכמן סירב להוציא 300 יהודים ברכבת הוא הסכים להוציא 15,000 לאוסטריה, אלא יותר מאוחר. לגמרי לא מתקבל על הדעת ש-15,000 אלה הועברו לאוסטריה כתוצאה מצו מיניסטר העבודה הגרמני שפיר להעביר יהודים לאוסטריה לעבודה וללא כל קשר למו"מ שלנו, נוסף על כך לא ידעתי על כך. בדרך כלל לא האמנתי לאייכמן. לא היה לי בטחון שה-15,000 לא יישלחו להשמדה, אבל היתה לי תקווה, אייכמן עצמו הציע לי את הבקורת. בשלב הראשון לא היתה לי אפשרות של בקורת. שלב ראשון — חודש-חדשיים.“

(ובחקירה החוזרת):

„הצלחנו להוציא ממספר גיטאות ערי השדה כ-1000 יהודים ומעלה, נוסף לכ-15,000 שהועברו לאוסטריה עם משפחותיהם ובלי לעבור את הסלקציה, הם אלה ש'הושמו על קרח'.“

עיינ גם במכתבו של ק' מיום 21.10.44 לסוכנות היהודית (מוצג קמ"ב).

מספר הנצולים מערי השדה

70. המספר של „1000 יהודים ומעלה“ המתיחס ל„מיוחסים“ שניצלו מערי השדה, הוא מופרז. במכתבו לסוכנות היהודית (מוצג קמ"ב), בו מתאמץ ק' להגדיל ולפאר את הישגיו ככל האפשר, הוא אומר:

„800—900 אנשים הובאו מהגיטאות השונות של ערי השדה לבודפשט (בעזרת המשרד הגרמני), כדי להשתלב במשלוח זה.“

בדו"ח (ע' 53) (לעיל פסקה 61) אומר ק' שנוסף ל-388 הנצולים מקלז' —

„באו מהגיטאות של בקצ'סבה (40), דבריציין (88), סבדחה, אויבידק, סקספהרבר, סומבטלי, קצ'קמט, סגד (66) וכו', מאות אחדות של יהודים לבודפשט.“

ובחקירת שתי וערב העיד ק' (ע' 199):

„לרכבת ברגן-בלזן באו גם אנשים מסגדי, דבריציין, בצ'אלמש, סבדקה, סומבדהי, סקש-פהרור, ועוד מקומות אחדים. מכל הגיטאות הנ"ל (חוץ מקלז' ובודפשט) היו בערך 200—300 נפש ברכבת, אבל יכול להיות יותר, עד 400, לא ספרתי אותם בדיוק.“

בשים לב לטיב עדותו של ק' אני סומך על המספר של 200—300 נפשות שהוא נקט בחקירת שתי וערב, מספר המתאים גם לקטע הנ"ל של הדו"ח (ע' 53) וגם למספר הכולל של 1200 נפשות מערי השדה ובודפשט גם יחד, שאושר כמכסת משלוח ברגן-בלזן והוגדל במקצת רק ברגע האחרון (מוצג קמ"ב, דו"ח ק' 58, עדות פלגי ועוד). נמצא שהמספר הכולל של המיוחסים שניצלו ע"י ק' מכל ערי השדה (ובכללן 388 נפש מקלז') היה 700 נפש בערך.

המשלוחים לאוסטריה לא היו תוצאה של הסכם עם ק'

71. טענת ק' שהציל ע"י הסכם עם אייכמן 15,000 יהודים נוספים שנשלחו לאוסטריה במקום לאושביץ, לא הוכחה ואף הופרכה. אמנם נשלחו כמה רכבות של יהודי ערי השדה לאוסטריה, בלי שעברו את „הסלקציה“ של אושביץ, וכתוצאה מכך אמנם ניצל חלק ניכר מהם מהשואה; אבל המשלוחים לאוסטריה לא היו תוצאה של הסכם כלשהו בין ק' ואייכמן.

אחד הנאשמים במשפט פושעי המלחמה הגרמנים הראשיים בנירנברג היה קלטנברוגר, ראש „משרד הבטחון הראשי“ („ר.ס.ה.א.“-רייכס-זיכרהייטס-האופטאמט) של ה-ס.ס. המשרד הג'ל (ר.ס.ה.א.) כלל מחלקות רבות [ר' תרשים שהוגש במשפט ניירנברג, כרך 3, ע' 130 (מושג 10)], בין היתר הגיסטפו, שרות הבטחון („ד.ס.“) ועוד;

אייכמן היה ראש המחלקה 4-ב של ה-ר.ס.ה.א., המחלקה שהיתה ממונה על „הפתרון הסופי של שאלת היהודים“. קלטנברונר, ראש המשרד (ר.ס.ה.א.) כולו, היה ממונה גם על אייכמן והיה בעל סמכות לתת לו פקודות. בפני בית הדין הבין-לאומי בנירנברג נאשם קלטנברונר, בין היתר, בפשעי מלחמה ובפשעים נגד האנושות. בפסק הדין נגדו (כרך 22, ע' 494) (מוצג 130) נאמר, בין היתר:

„ה-ר.ס.ה.א. מילא תפקיד ראשי ב„פתרון הסופי“ של שאלת היהודים ע"י השמדת היהודים. מחלקה מיוחדת תחת מחלקה 4 של ה-ר.ס.ה.א. נוסדה כדי לפקח על תכנית זו. בהדרכתה נרצחו בערך 6 מיליון יהודים, ש-2 מיליון מהם נהרגו ע"י „פלוגות מבצעים“ („איינזץ-גרופן“) ויחידות אחרות של משטרת הבטחון. קלטנברונר ידע על פעולות „פלוגות המבצעים“ האלה כאשר היה „מנהל גבוה, ס"ס ומשטרה“, והוּן המשיכו לפעול אחרי שנעשה לראש ה-ר.ס.ה.א.

רציחתם של בערך 4 מיליון יהודים במחנות ריכוז תוארה לעיל. גם חלק זה של התכנית היה תחת פיקוח ה-ר.ס.ה.א., כשקלטנברונר היה ראש הארגון הזה, ומשלחות מיוחדות של ה-ר.ס.ה.א. מרקו את שטחי הכיבוש וגרורי הציר השונים ועשו סידורים לגרוש יהודים למוסדות ההשמדה הנ"ל. קלטנברונר ידע על פעולות אלה. מכתב שהוא כתב ב-30.6.44 תיאר את הובלתם של 12,000 יהודים לוינה למטרה זו ונתן הוראה שכל הבלתי מוכשרים לעבודה יוחזקו מוכנים ל-„פעולה מיוחדת“, שפירושה רצח. קלטנברונר הכחיש את חתימתו על מכתב זה, כשם שהכחישה בנוגע למספר רב מאד של פקודות שעליהן הוחתם או הודפס או — במקרים אחרים — נחתם שמו. אין להעלות על הדעת שבענינים כה חשובים יכלה חתימתו להופיע פעמים כה רבות ללא הרשאתו.“

בית הדין הבין-לאומי מצא את קלטנברונר אשם בפשעי מלחמה ובפשעים נגד האנושות ודן אותו למיתה.

מכתבו של קלטנברונר מיום 30.6.44, שפסק הדין הנ"ל מסתמך עליו בהרשעתו, מובא בכרך 11 של המשפט (מוצג 9, ע' 313), וזה לשונו:

„אל ראש עיריית וינה, ס"ס-בריגדה-פירר בלשקה.

הנדון: הקצבת כוח עבודה לעבודת מלחמה חיונית בעיר וינה.

סמוכין: מכתבך מ-7.6.44.

לרגל הנימוקים הנזכרים על-ידיך נתתי בינתיים פקודה להפנות כמה משלוחי גירוש לוינה-שטרסהוף. גם ס"ס-בויגדה-פירר ד"ר דלברוגה כבר כתב לי בענין זה. ברגע זה ישנם 4 משלוחים עם בערך 12,000 יהודים.

הם יגיעו לוינה בימים הקרובים. לפי הגסיון אני מעריך ש-30% מהמשלוח יהיה מורכב מיהודים המוכשרים לעבודה — בערך 3600 במקרה זה — ושאפשר להשתמש בהם לצורך העבודה הנדונה, בתנאי שתהיה מוכן להעברתם משם בכל עת. ברור שצריך לשים את האנשים האלה במקום עבודה סגור ושמור היטב ושצריך לשכנם במחנות בטוחים, זהו תנאי מוקדם מוחלט להעמדת היהודים האלה לרשותך.

הנשים והילדים בין היהודים האלה שאינם מוכשרים לעבודה, ושכולם צריכים לעמוד מוכנים לפעולה מיוחדת („זונדר אקציון“) ויועברו איפוא משם באחד הימים, צריכים להשאר במחנה גם במשך היום.

על פרטים נוספים תדון בבקשה עם מטה משטרת המדינה בווינה, ס"ס אובר-שטורמבן-פירר ד"ר איבנר, ועם ס"ס-אובר-שטורמבן-פירר קרומיי מקומנדו-המבצעים-המיוחדים („זונדר-איינוץ-קומנדו“) של הונגריה, הוא נמצא כרגע בווינה.

אני מקוה שהמשלוחים האלה יעזרו לך בבצוע העבודה הדחופה שבדעתך לבצעה.

הייל היטלר!

שלך

קלטנברונר.

בעדותו בנירנברג (מוצג 9, ע' 313—316) הכחיש קלטנברונר במצת נחושה את חתימתו על המכתב הנ"ל, למרות המלה האינטימית „שלך“ (בגרמנית, „דיין“) המופיעה בכתב יד לפני החתימה ועל אף הודאתו שאמנם בלשקה ראש עיריית וינה, היה ידידו האישי זה 10 שנים. סיבת הכחשתו הכוזבת של קלטנברונר היתה, כמובן, המלה „פעולה מיוחדת“ („זונדר אקציון“) במכתב הנ"ל.

המכתב המקורי של קלטנברונר, שאמיתותו אושרה ע"י בית הדין הבין-לאומי, מוכיח שראש ה-ר.ס.ה.א. הוא שנתן למפקדת קומנדו-היהודים בהונגריה, „פקודה להפנות כמה משלוחי גירוש לוינה-שטרסהוף“, בלי שיעברו את הסלקציה של אושביץ. הפקודה הנ"ל ניתנה „לרגל הנימוקים המיוחדים הנזכרים על ידיך“, כלומר הנזכרים במכתבו של ראש עיריית וינה מיום 7.6.44 בנדון, „הקצבת כוח עבודה לעבודת מלחמה חיונית בעיר וינה“. ומטרת המשלוחים היתה ש„יעזרו לך בבצוע העבודה הדחופה שבדעתך לבצעה“. הפקודה של קלטנברונר ניתנה „בינתיים“, כלומר בין תאריכי שני המכתבים. הפקודה ניתנה בנוגע ל„כמה משלוחי גירוש“, והמכתב מודיע כי „ברגע זה ישנם 4 משלוחים עם בערך 12,000 יהודים“, ש„יגיעו לוינה בימים הקרובים“. המספר 4 רכבות עם 12,000 יהודים לא נקבע איפוא בפקודה עצמה, ובין אם נשלחו למעשה רק 4 רכבות אלה עם 12,000 יהודים (כעדות פרוידיגר, כ"ד, 58, 66: 4, רכבות נסעו ישר לשטרסהוף“).

ובין אם נשלחו 15,000 (כעדות ק' לעיל: „בערך 15,000 יהודים הועברו לאוסטריה, לא יכלתי לקבוע את המספר הסופי“), ובין אם נשלחו „6 רכבות עם בערך 18,000 יהודים“ (ד"ח ק', 50, בסתירה לעדותו) — אין נפקא מינה: אותן 4, 5 או 6 רכבות הגירוש, שהופנו בפועל בסוף יוגי מערי שדה אחדות לוינה-שטרסהוף, מבלי לעבור את הסלקציה של אושביץ, נשלחו לשם ע"י אייכמן לפי פקודתו של קלטנברונר, ראש ה-ר.ס.ה.א.

לפי עדותו של ק' נשלחו הרכבות הנ"ל לאוסטריה לפי הצעתו הוא ועל פי הסכם אתו („באותו פרק זמן הסכים אייכמן על פי הצעה מיוחדת של הועדה לשלוח כ-15,000 יהודים לאוסטריה במקום לאושביץ“). אם עדות זו נכונה, הרי אחד משניהם כיוון לדעת גדולים: או ק' כיוון לדעתו של קלטנברונר, או קלטנברונר כיוון לדעתו של ק'.

אין כל אפשרות שהפקודה של קלטנברונר ניתנה כתוצאה מהצעה של ק', משני טעמים:

א) אחת העובדות שאינן שנויות במחלוקת במשפט זה [והמשתקפת במסמכים רבים, ד"ח ק', 169, 177, ד"ח מוזי (מוצג ע"ז), ע' 24, ד"ח בכר (מוצג ק"ז) ועוד] היא שקלטנברונר היה אחד ממנהיגי הנאצים הקנאים והקיצוניים ביותר, שהתנגד בחריפות ובתקיפות לכל נסיונות הרגע האחרון של הימלר לנהל מו"מ בנוגע להצלת יהודים, בין על בסיס „מסחרי“ (באמצעות בכר — ק' — סלי מאיר) ובין על בסיס „הומינטרי“ (באמצעות מוזי — שטרנבוך, או בורקהרט — צלב אדום, ועוד), ושאף פנה להיטלר והשיג ממנו פקודה לאיסור כל מו"מ כנ"ל. באותו קטע בעדותו של קלטנברונר בגירנברג (כרך 11, ע' 307) הנוגע למו"מ בכר — ק' — סלי מאיר, שהוגש במשפט הנוכחי ע"י הקטגוריה (מוצג 9) לשם חיזוק גירסתו הכללית של ק', אומר קלטנברונר:

„באמצעות האיש בכר ביצע הימלר פשעים מהסוג הגרוע ביותר, פשעים שהוקעו פה. באמצעות בכר וועדות הגוינט בהונגריה ובשווייץ הוא שחרר יהודים בחליפין, ראשית — בעד ציוד מלחמתי, שנית — בעד חומר גלמי, ושלישית — בעד מטבע חוץ. אני שמעתי על הענין באמצעות שרות המודיעין החשאי ומיד נסיתי להפסיקו — לא ע"י הימלר, כי שם הייתי נכשל, אלא ע"י היטלר; באותו הרגע בא הקץ לכל אימון אישי שהיטלר אולי רחש עדין להימלר — כל פעולה זו היתה עלולה להזיק לשם הטוב של הרייך בחו"ל באופן רציני ביותר“.

קלטנברונר אינו חשוד איפוא על „שתוף פעולה“ עם ק'. מן הנמנע שקלטנברונר נתן את פקודתו להפניית כמה משלוחי גירוש מהונגריה לוינה-שטרסהוף על יסוד איזו הצעה שהיא של ק' או על יסוד איזה הסכם שהוא בין אייכמן וק'.

(ב) גם לוח הזמנים המפורט בדו"ח של ק' שולל כל אפשרות שפקודתו של קלטנברונר נגרמה במישירין או בעקיפין ע"י הצעה של ק'. לפי הדו"ח (ע' 47) איים אייכמן ב-9.6 שאם לא יקבל במשך 3 ימים תשובה חיובית מקושטא, יתן לטחנה באושריץ לעבוד. ב-10.6 הגיעו נצולי קלוז' לבודפשט. הועדה דנה במצב והחליטה להמשיך במו"מ עם הנאצים ולנסות לגייס לצורך זה 4—5 מיליון פרנק בבודפשט (ע' 48).

„כעבור 2 ימים בקרתי אצל אייכמן. הצבעתי על כך שהשמדת היהודים המגורשים באושריץ הביאה אותנו — את הועדה — במצב בלתי אפשרי ובלתי ניתן להגנה כלפי הסתדרויות היהודים בחו"ל ובעלות הברית. 'האשראי המוסרי שלנו אבד. איש אינו מאמין עוד בחו"ל כי לגרמנים היתה אי-פעם כוונה רצינית בתכנית ההצלה.' 'מה אתה מתאר לעצמך? צעק אייכמן. 'האם אתה חושב שלרייך יש די מזון כדי להלעיט מאות אלפים של יהודי הונגריה במשך חודשים, או משרתים ורופאים כדי לטפל בחולים? לשם כך ימצאו נא להם האדונים האמריקאים שותף פחות ערום ממני.'”

בשיחה זאת הציע ק' לאייכמן לפי הדו"ח (ע' 48—49), 5 מיליון פרנק, אם ישאיר 100,000 יהודים בהונגריה או יבטיח את חייהם, כ„סחורה“ למקרה של השגת הסכום בקושטא.

„למחרת ספר לי ויסליצני ביחידות כי הקומנדו רוצה להביא חלק מיהודי הונגריה לאוסטריה, בלי שיעברו את אושריץ.”

תחת הכותרת „הצלת 15,000 יהודים“ ממשיך הדו"ח (ע' 49) :

„ב-14.6 קבל אייכמן את פני בהודעה שהוא מקבל עקרונית את הצעתנו. אך אין לדבר על 100,000. הוא מוכן להביא 30,000 יהודי הונגריה לאוסטריה ולשים אותם על קרח' שם.”

לוח הזמנים הנ"ל בלבד מספיק כדי לשלול כל קשר סיבתי בין הצעתו של ק' ופקודתו של קלטנברונר. המו"מ על 600 ה„עולים“, שהועבר בזמנו להחלטה לברלין, נמשך כמעט חודש ימים; לא יתכן שהצעתו של ק' גרמה להחלטה שויסליצני יכול היה לספר עליה לק', „למחרת“.

יש לציין שלפי הדו"ח הנ"ל עצם הרעיון לשלוח חלק מיהודי הונגריה לאוסטריה לא היה של ק', אלא גודע לו בראשונה מפי ויסליצני כתכנית של „קומנדו-היהודים“. ואמנם יתכן מאד שויסליצני, כאמור בדו"ח, גילה לק', „ביחידות“ — כאחת „הג'סטות“ הקטנות שלו — כי „הקומנדו רוצה להביא חלק מיהודי הונגריה לאוסטריה, בלי שיעברו

את אושביץ, ושק' ניצל את הידיעה הזאת כדי לפתח מטביב לה אותה פעילות או פעלתנות (להלן), ששמשה לו לאחר מכן יסוד להפצת השמועה על „הצלת 15,000 יהודים ע"י הסכם עם אייכמן". יתכן גם שאייכמן היה היוזם לשתופו של ק' בפעולה נאצית זאת ושהוא אמנם „הזמין" את ק', כמסופר בדו"ח (52), „לעזור בארגון המשלוחים לאוסטריה". קשה לדעת היכן מתגלה קורטוב האמת בכל מסכת הסלוף של ק'. על כל פנים ברור דבר אחד: שרשרת הסיבות למשלוח היהודים לאוסטריה, לא היתה: ק' — אייכמן — קלטברונר, כי אם: קלטברונר — אייכמן — ק'.

הפרכה נוספת של גירסת ק'

72. יש הוכחות נוספות לכך שהמשלוחים לאוסטריה לא היו תוצאה של הסכם בין ק' ואייכמן, ושק' אף לא היה יכול להאמין בתום לב שהם תוצאות מהסכם כנ"ל.

כמה יגיעות יגע ק' עד שהשיג את הצלתם של כמה מאות יהודים מערי השדה, עד שהתגבר על נסיונו של אייכמן לשלוח גם אותם לאושביץ, ועד שהשיג סוף סוף את יציאת הרכבת מבודפשט — לא לספרד, אלא לעת עתה לברגן-בלזן; ובאיו קלות, לעומת זה, השיג — לפי גירסתו — משלוח של 15,000 יהודים לאוסטריה במקום לאושביץ! היה צורך רק בשיחה אחת עם אייכמן — ולמחרת כבר נתקבלה החלטה חיובית ע"י „קומנדו-היהודים", ועוד יום אחד לאחר מכן הודיע לו אייכמן שהצעתו נתקבלה עקרונית בנוגע ל-30,000 יהודים, 15,000 מערי השדה ו-15,000 (ובכללם 7000 ילדים!) מבודפשט, ומיד הוחלל בבצוע ההסכם בנוגע ל-15,000 יהודי ערי השדה. אעפ"י ששתררו היהודים האלה מהסלקציה של אושביץ היה לפי גירסתו של ק' מותנה מלכתחילה בתנאי „המקרר" ונהפך רק אז"כ משום מה להצלה סופית, אין כל פרופורציה בין קלות „הצלת" המספר הגדול הזה של יהודים ע"י ק' לבין קשיי הצלתם האמיתית של המספר הקטן של מיוחסים.

באילו אמצעים השיג ק' לפי גירסתו את ההישג הגדול הזה? לדבריו השתמש בשני אמצעים: א) שליחות ברנד; ב) כסף. נבדוק את האמצעים האלה אחד אחד.

אשר לשליחות ברנד טוען ק', הן בעדותו הן בדו"ח, שהוא השתמש כלפי אייכמן בנימוק שאם בסופו של דבר תתקבל תשובה חיובית מקושטא, לא תהיה לאייכמן עוד „סתורה" להחליף היינו יהודים מהונגריה; וק' מוסיף ומספר שאעפ"י שהוא עצמו לא האמין עוד באפשרות תשובה חיובית מקושטא, אייכמן קבל את הנימוק הנ"ל והסכים לשים 30,000 יהודי הונגריה, „על הקרח". ספור זה אינו מתאים לאפיו של אייכמן ולא למציאות שהיתה קיימת באותה עת. ב-14.6 כבר אבדה אפילו התקווה הקלושה שהיתה אולי קיימת קודם לכן לתשובה חיובית של ברנד. ק' עצמו העיד שבתחילת יוני (לפי הדו"ח — ב-9.6) נתן לו אייכמן „אולטימטום של ימים ספורים" (לפי הדו"ח — של 3 ימים) לתשובה חיובית מקושטא. ברור שאייכמן התיחס בצנינות גמורה לשליחותו של ברנד ושלא דחה בגללה את השמדת יהודי הונגריה באושביץ אפילו ליום אחד (ר' הקטע

המובא לעיל המתחיל במלים „כעבור 2 ימים בקרתי אצל אייכמן“. מה טעם, איפוא, שבאמצע יוני (ובפועל בסוף יוני) ישים אייכמן חלק מיהודי הונגריה „על הקרח“, שמא תתקבל תשובה חיובית מברנד? באותו פרק זמן היה ברור לכל, ולא כל שכן לק, שאייכמן אינו מצפה לתשובה חיובית של ברנד (עיין גם דו"ח ק', ע' 58, להלן).

ואשר לאמצעי השני — הכסף — בו השיג ק' לפי גירסתו את משלוח 15,000 היהודים לאוסטריה במקום לאושביץ, טענתו היא שאייכמן הסכים להצעתו תמורת תשלום של 5 מיליון פרנק. בנוגע לתמורה זאת הסתבר ק' בסתירות קשות. לפי עדותו הוסכם לשלם 5 מיליון פרנק, תמורת יציאת הקבוצה של 600 לספרד" ותמורת העברת 30,000 יהודים לאוסטריה. לפי מכתבו לסוכנות היהודית מיום 21.10.45 (מוצג קמ"ב) הוסכם בין ק' ואייכמן לשלוח 1200 אנשים לספרד ו-30,000 (הצים מערי השדה וחצים מבודפשט) לאוסטריה, ונקבע, „מס גלגולת“ של 1000 דולר לנפש לנשלחים לחו"ל ו-100 דולר לנפש לנשלחים לאוסטריה (וכן דו"ח ק', ע' 50, 59); כן נזכר שם שמספר הנשלחים לחו"ל „משלוח ברגן-בלזן“ גדל בפועל עד 1685, ומספר הנשלחים לאוסטריה הצטמצם בפועל ל-15,000 מערי השדה, מאחר שגירוש יהודי בודפשט — ובכלל זה גירוש ה-15,000 לאוסטריה, וביניהם „7000 ילדים“ כעדותו הנ"ל — לא יצא לפועל, הודות לויטו של הורטי. החשבון הכספי של ק' אינו עולה יפה. המחיר של 5 מיליון פרנק היה מספיק בדיק — או למשלוח 1200 נפש לחו"ל (לפי כופר נפש של 1000 דולר) או למשלוח 12,000 נפש לאוסטריה (לפי כופר נפש של 100 דולר). אבל לא לשני המשלוחים גם יחד (ומה גם למשלוח 30,000 יהודים לאוסטריה).

מסתבר שהמחיר של 5 מיליון פרנק שהוצע ע"י הועדה לא נועד למשלוח לאוסטריה, אלא למשלוח 1200 יהודים — המספר שהוסכם עליו לפני המשלוח — לספרד (משלוח ברגן-בלזן). וכן גב' ברנד, נאמתו של ק' ואחת החברות הפעילות ביותר של הועדה בתקופה הנדונה, העידה (ע' 605, 633):

„הלכתי עם מזוודות, הבאנו 3—4 מזוודות יהלומים, זהב, פלטינום ומטבע זר, אני ואופנבך הבאנו את המזוודות האלה לשרות הבטחון של ה-ס"ס, מסרנו אותן לאוברשטורמן-פירר קלגס. תמורת זה הגרמנים נתנו את הרשיון לטרנספורט ברגן-בלזן.

...הגיעו הטרנספורטים הראשונים מערי השדה לבודפשט. כשהגיעה קבוצה של יהודים למחנה שם, הלכנו לאייכמן ובקשנו להעביר אותם לארץ נייטרלית, או אמר אייכמן שבלי תמורה לא יוכל לעשות זאת ושלה אותנו לבכר, או פגשתי את בכר, פעם יחידה. בפגישה היו בכר, ק' ואני. בכר אמר שנכין הצעה מה אנחנו יכולים לשלם פה בהונגריה. נקראתי לקלגס ששאל אותי אם יש לי ידיעות מבעלי, עניתי בשלילה, אך אמרתי שאנו מכינים עכשיו הצעה למסור חפצי ערך של יהודים בהונגריה תמורת בני אדם שיועברו לשטח נייטרלי, הקבוצה שהתאספה מערי השדה בקולומ-

בוס, בסוף היו שם בערך 1600 יהודים. קלגס דבר באדיבות והרושם היה שיש סיכויים להצלחתם, בשיחה הדגשתי שיש תקווה להצלחת בעלי ושבינתיים הגרמנים צריכים להראות משהו, וע"י תשלום הכסף וחפצי הערך שלנו בהונגריה יוכל הוא להראות בגרמניה שלא בלי תמורה הוא מעביר יהודים לשטח גייטלי; היו גם חלוקי דעות ידועים בין 3 המחלקות שנגעו לענין, קלגס הציג עצמו כאדם הגון שאינו מאמין בהשמדת היהודים, בכר רצה את הכסף, ועל אייכמן ידענו שהוא שונא ישראל מוחלט".

אין זכר בעדותה של גב' ברנד למשלוח יהודים לאוסטריה ולהקצבת חלק מהתשלום או מהצעת התשלום למטרה זו. גם הדו"ח של פרוידיגר מתאריך 1.10.44, זמשקף (ע' 35) את גירסתו של ק' בדבר שימת 15,000 יהודי וינה-שטרסהוף, על קרח" בקשר לשליחות ברנד והמבוסס בנקודה זו על עדות שמועה מפי ק' בלבד (עדות פרוידיגר, כ"ד, 46, 58—59), אינו מזכיר כל תשלום בעד המשלוח לאוסטריה, בנגוד למשלוח לספרד (ברגן-בלזן). גם יתר העדים שהזכירו את התשלום בעד משלוח ברגן-בלזן, לא ספרו על תשלום בעד משלוח לאוסטריה.

יתר על כן, בהמשך הדו"ח של ק' לא נזכר עוד התשלום של 100 דולר לנפש בעד יהודי אוסטריה ונעלם מהחשבון. בע' 75 של הדו"ח נזכר ויכוח ממושך עם בכר אחרי יציאת רכבת ברגן-בלזן על השאלה אם תמורתם של 1684 הנוסעים, לפי מחיר של 1000 דולר לנפש, נפרעה ע"י כל הכספים, חפצי הערך ויתר הנכסים שנמסרו ע"י הועדה, או לא נפרעה. הועדה טענה שכבר שולם יותר מ-1,684,000 דולר, בכר טען ששולם פחות, והמחלוקת היתה תלויה (לדברי ק') בכך אם סכומי הפגנו ששולמו ייחשבו לפי השער הרשמי או — כפי שהיה נהוג — לפי השער השחור של הדולר, וגם בהערכתם של חפצי הערך שנמסרו; אין כאן כל זכר ל-1,500,000 הדולרים הנוספים שהועדה היתה חייבת, לפי גירסתו של ק', בעד משלוח 15,000 יהודים לאוסטריה. בע' 134 של הדו"ח נאמר שלפני העברת קבוצת ברגן-בלזן לשוייץ בראשית דצמבר 1944 נתן בכר לסגנו קריל הוראות קפדניות לעשות חשבון מדוייק אם שולם הסכום של 1,684,000 דולר במלואו, ושוב אין זכר לסכום נוסף בעד יהודי אוסטריה. ובמבוא לדו"ח (ע' 5) כותב ק':

„בעד 1685 הנצולים מהונגריה דרך ברגן-בלזן לשוייץ עשינו בבודפשט חשבון של תשלום 1000 דולר לגלגולת. כדי ש-15,000 יהודי הונגריה יוכלו לאוסטריה (בלי לעבור תחילה את 'תהליך הסלקציה' באושביץ), התחייבנו לשלם 100 דולר לגלגולת. פרק זה לא הגיע אף פעם לכלל חשבון, אך למעלה מ-90% מיהודי הונגריה שהובלו לאוסטריה נשארו בחיים וחזרו להונגריה“.

מדוע „פרק זה“ — בנגוד לפרק ברגן-בלזן — „לא הגיע אף פעם לכלל חשבון“? מדוע לא גבה בכר את תשלום „החוב“ של 1,500,000 דולר בעד יהודי אוסטריה?

בכר, ראש המחלקה הכלכלית של ה-ס"ס, הקפיד מאד על סחיטת כסף מהיהודים; בכר הוא שהעלה באופן ביכר את מחיר רכבת ברנז-בלון: אייכמן דרש בראשונה 200 דולר, לאחר מכן 500 דולר לגלגולת, אך בכר תבע 2000 דולר לגלגולת, ולבסוף הכריע הימלר עצמו שהמחיר יהיה 1000 דולר (דו"ח ק', 59). יהודי וינה-שטרסהוף, שהיו כל הזמן צפויים ל"פעולה המיוחדת" הנזכרת במכתבו של קלטנברנר, היו משכונ טוב מאד בידי ה-ס"ס לגבית, "החוב"; מדוע אין זכר בדו"ח של ק' כולו לכל איום של אייכמן — ביחוד מאחר ששליחות ברנד לא הוכתרה בהצלחה וגם המו"מ עם סלי מאיר לא נתן תוצאות ממשיות — לשלוח את יהודי וינה-שטרסהוף לאושביץ, אם הועדה לא תשלם לפחות את, "התמורה" שהתחייבה לשלמה? והרי איומים מסוג זה היו. לפי הדו"ח והעדות של ק', שגורים מאד בפיו של אייכמן ואף בפי בכר, שניסה כל הזמן לסחוט כספים לא רק מיהודי בודפשט, אלא גם מסלי מאיר והגוינט, באיומים להשמיד את יהודי בודפשט שנתרו לפליטה אחרי הויטו של הורטי. אם 15,000 יהודים מהונגריה הועברו, כגירסת ק', לוינה-שטרסהוף במקום לאושביץ על יסוד הסכם בינו לבין אייכמן תמורת התחייבות הועדה לשלם לס"ס 100 דולר לנפש בקשר לפעולה זאת — מדוע ה-ס"ס לא דרשה את תשלום התמורה? חוסר כל יחס רציני של שני הצדדים ל"חוב" זה מצביע על כך שלא זו בלבד כי באופן אובייקטיבי המשלוחים לאוסטריה לא היו נעוצים בהסכם כלשהו עם ק' או הועדה — דבר שאנו יודעים ממכתבו של קלטנברנר וכל הקשור בו — אלא שהנאצים אף לא רימו את ק' בענין זה ולא העמידו כלפיו פנים כאילו היהודים האלה נשלחו לאוסטריה על יסוד הסכם אתו ותמורת התחייבות כספית של הועדה.

חוסר הממשות של גירסת ק' בדבר, "הסכם הצלה" הנ"ל עם אייכמן מתגלה גם מקטע אחר של הדו"ח שלו, הנוגע לתקופה הקצרה בין החלטת הויטו של הורטי (26.6) ובצוע ההחלטה הזאת (7.7). בקטע זה נאמר (ע' 58):

"סוטי לא העיז לעת עתה לבצע את הויטו של הורטי. בערי השדה נמשכו איפוא הגירושים. אייכמן, שהרגיש את עצמו כיושב חזק, "באוכף", הכריז לפני: "את יהודי בודפשט אני מריק (מגרש). ישארו עוד בערך 30,000 יהודים במערב הונגריה, שכפי ששמעתי אינם מהווים חומר בעל ערך רב מבחינה אטנית. אם אתה (ד"ר ק') רוצה, אני יכול להוביל את כולם לאוסטריה. הם יעמדו מוכנים בשביל העיסקה שאתה מבטיח כל הזמן שתתקיים בקושטא ושאני מאמין בה." נתתי את התשובה הקבועה ועומדת שגירושים של יהודי בודפשט ישפיע על בעלי-הברית כך שבוודאי יפסיקו את המו"מ; כי גם בעלי-הברית אינם טפשים".

משמע שאייכמן הציע לק' בסוף יוני לשלוח עוד 30,000 יהודים (גוסף על ה-15,000 מערי שדה שוגות שכבר היו בדרך ונוסף על ה-15,000 מבודפשט שכבר הוסכם עליהם) לאוסטריה במקום לאושביץ, כדי ש"יעמדו מוכנים בשביל העיסקה שאתה מבטיח כל הזמן

שתתקיים בקושטא ושאינו מאמין בה" (1) — וכל זאת כלאחר יד, ללא כל בקשה מצד ק' וללא דרישת כסף מצד אייכמן; ולא עוד אלא שק' דחה את ההצעה הזאת. למעשה נשלחו 30,000 היהודים הנ"ל, תושבי מערב הונגריה (טרנסדנוביה), שגורשו בין החלטת הויטו של הורטי ובציועו, כולם לאושביץ (ד"ח ק', 64). מדוע דחה ק' את הצעתו של אייכמן? אם הסכם בינו לבין אייכמן הציל כגירסתו את 15,000 היהודים הראשונים, הרי כאן דחה ק', לדבריו, אפשרות דומה להציל 30,000 יהודים נוספים ע"י הסכם עם אייכמן. אלא שק' התנהג כאן כאדם שאינו מאמין ברצינות הצעתו של אייכמן. כאדם היודע אל נכון שאין לו — לק' — כל השמעה על החלטות הנאצים אם גירושי היהודים יהיו לאוסטריה או לאושביץ.

פעילות הועדה

73. אשר לפעילותו או לפעלתנותו של ק' סביב ענין המשלוחים לוינה-שטרסהוף הנזכרת לעיל, כבר הבאנו את דברי ק' בדו"ח (ע' 52):

„אייכמן הזמין אותי לעזור בארגון המשלוחים לאוסטריה“.

לפי הדו"ח של ק' איפשר ויסליצני לועדה, במידת מה, לקבוע את הגיטאות שמהם יישלחו יהודים לאוסטריה, והועדה שלחה באמצעות ויסליצני מכתבים לרבנים או לראשי היהודים באותם הגיטאות. ק' מצטט חלק מדו"ח של הרב הראשי של סגד, ד"ר פרנקל, בו נאמר — לפי הדו"ח של ק' (ע' 54) — בין היתר:

„ב-20.6 ניתנה לנו פקודה ע"י קצין ה-ס"ס להרכיב רשימה של 2400 איש. באותו זמן הציג הקצין את המכתב שלפיו הוא נתן את הפקודה (החתום בידי ארנסט סילגי)... ב-28.6 נסעו ברכבה הגירוש השלישית והאחרונה 2400 יהודים שנבחרו על ידינו לאוסטריה“.

כן מספר ק' (דו"ח, 55) שאייכמן התעלל בבחירת הגיטאות ע"י הועדה, בהחליפו בשרירות לב גמורה רכבת מהגיטאות גיור וקומרום, שנועדה לאוסטריה, ברכבת מדבריציץ, שנועדה לאושביץ. עוד מסופר בדו"ח של ק' (ע' 50, 151) שאייכמן דרש מהועדה השתתפות ב„תקציב“ החוקת היהודים באוסטריה, שק' הציע מיד 100,000 פנגו על חשבון זה, ושקרומיי אישר לו בוינה ב-1945 שקבל בקיץ 1944 מכספי הועדה 65,000 רייכסמרק על חשבון התקציב הנ"ל. אפשר לקבל את כל הפרטים האלה וכיוצא בהם כנכונים, אך אין בהם כדי להוכיח מאומה לגירסתו של ק' שהוא הציל את היהודים שנשלחו לאוסטריה; כל מה שהפרטים הנ"ל עשויים להוכיח הוא שאייכמן שיתף את ק' והועדה בשלב הבצוע של הגירושים לאוסטריה, שיצאו לפועל לפי פקודתו של קלטברווגר. ואמנם היה גוח לו לאייכמן לשלב ולשתף את ק' בבצוע הגירושים הנ"ל; אייכמן היזק ע"י כך את קשרי שתוף פעולתו של ק' בגירוש הטוטאלי. הניח לועדה

ההצלה מקום להתגדר בו ואיפשר לק' להופיע בפני הציבור היהודי באיצטלא של „מציל“.

עדים אחרים

74. יתר העדים לא חיוקו את גירסת ק'. בעוד שהקטגוריה הביאה שני עדים ראשיים (ד"ר הרמן וד"ר וייס) מנצולי ברגן-בלזן, כדי לאשר ולחזק את עדותו של ק' בנוגע להצלת קבוצת ברגן-בלזן, לא נקרא אף אחד מנצולי וינה-שטרסהוף להעיד, וזאת אעפ"י ש, יש בארץ הרבה כאלה" (עדות פרוידיגר, כ"ד, 59). בכל עדותה של הגב' ברנד, חברת ועדת ההצלה שהשתתפה בתקופת הנדונה באופן פעיל מאד במו"מ עם אייכמן והעידה בפרוטרוט על פרשת משלוח ברגן-בלזן ותפצי הערד וכו' (לעיל), אין זכר להסכם עם אייכמן בדבר משלוח יהודים לאוסטריה. העד ד"ר וייס (ע' 496) הזכיר אמנם משלוחים מדבריצין לאוסטריה, אך גודע לו על כך רק אחרי השחרור. העד פרוידיגר (כ"ד, 46, 58—59, 66; דו"ח, ע' 35) אישר את עצם העובדה ש-4 רכבות (מדבריצין, סגד ועוד) נסעו לשטרסהוף, שנסעו בהן משפחות שלמות, בלי לעבור סלקציה, ושחלק גדול מהם, „בערך 90%“, נשארו בחיים; את הסיבה למשלוחם לאוסטריה במקום לאושביץ שמע העד — בעודו בבודפשט, כלומר לפני אוגוסט 1944 — מפי ק' בלבד והאמין לו. העד ויקטור שלמה פִישר, חבר תנועת „המכבי הצעיר“, שהיה פעיל בארגון עזרה והצלה לפליטים בשתוף פעולה עם ועדת ההצלה והצטרף מטעם הוועדה בקיץ 1944 לצלב האדום השוודי, העיד (ע' 498—499) על פגישה שהתקיימה בין ק' ונציגי הצלב האדום השוודי בתקופה „שראש הממשלה היה הגנרל לקטוש, לפני ההפיכה של סלשי, בסוף קיץ — תחילת סתיו, לפני 15.10“, כלומר לא לפני ספטמבר 1944. נציגי הצלב האדום השוודי רצו —

„לעשות איזה מעשה טוב מייד במקום, וק' בקש מהם שיזרזו במשרד האספקה והקיצוב משלוח של כמה קרונות מזון מהונגריה לוינה, ליהודי הונגריה שנמצאו בווינה-בוישטט, פרבר וינה. התהלכה סברה שהמטרה המקורית היתה לשלחם לאושביץ ושכאילו „הושמו על קרח“, בוצע גירוש בלי השמדה. אינני יודע אם נשלח המזון הנ"ל“.

יש לציין את דיוקו של העד, שהיה מקורב לק' ולועדת ההצלה, באמרו שבימי ממשלת לקטוש, כלומר למעלה מחדשיים אחרי משלוח היהודים לאוסטריה, „התהלכה סברה כאילו“ וכו' — ותו לא. העד קראוס (י"ד, 26—27) העיד שבמשך כל תקופת המו"מ של ק' עם הנאצים בימי שואת ערי השדה לא דברו חברי הוועדה על שום הישג שהשיג מהנאצים חוץ מרכבת ברגן-בלזן. העד נשאל:

„מתי התחילו לדבר על יהודים באוסטריה?

אחרי שהרכבת יצאה. שבועות אחדים אחרי זה מסר לי קומולי שהגרמנים דורשים מהם לשלוח מזון לאוסטריה, שנמצאים באוסטריה 10,000 או 12,000 יהודים, שהם שולחים מזון.

או בתקופה הזאת האם הוא דבר אתך על כך שהודות לו לא נשלחים לאושביץ אלא לאוסטריה?

לא."

גם העד פלגי, שהיה בבודפשט בשליש האחרון של יוני ושמע רבות מפי ק' על 1200 גוסעי הרכבת לספרד ועל עבודת ההצלה של הועדה בכלל, אינו מזכיר בעדותו ובספריו (מוצג ל"ח, 113—114, מוצג מ', 416) שום טענה בדבר הצלת 12,000 או 15,000 היהודים הנ"ל. אין כל סיוע לעדותו הבלתי מהימנה של ק' על "הסכם ההצלה" שלו עם אייכמן, ולהיפך — העדויות הקיימות מצביעות על כך שרק אחרי או אגב משלוח הרכבות לאוסטריה יצר ק' את גירסתו הנ"ל והתחיל להפיצה ברבים.

גורל יהודי ויגה-שטרסהוף

75. אין אנו יודעים אל נכון כמה מיהודי ויגה-שטרסהוף נספו בעבודות כפיה, כמה נשלחו לאושביץ וכמה נשארו בחיים. אין לסמוך על המספרים הנמסרים מפי קרומיי בדו"ח של ק' (ע' 152). ק' מוסיף ומספר שחלק בלתי ידוע מהיהודים הנ"ל נשלחו לאושביץ כ"עונש" על הפרות משמעת שונות, ושהמעשה האחרון של קרומיי באפריל 1945 לפני פנוי ויגה היה ששרף את כל הניירות והכרטיסיה המפורטת שנהל בנוגע ליהודים הנ"ל (ע' 171).

בכר, שלפי הדו"ח של ק' (ע' 52), "עמד מאחורי ההנחות שנעשו לגו ע"י אייכמן" ביוני 1944 — הנחות הכוללות, לפי גירסת ק' בדו"ח, את משלוח היהודים לאוסטריה — אינו תובע כל זכות בפעולה זאת. בדו"ח מפורט בן 19 עמודים צפופים (מוצג ק"ז), שהוגש ע"י בכר לשלטונות מעצמות הברית זמן קצר אחרי מעצרו לשם הוכחת "אליביו" ובו הוא מקדים את קשריו עם "ד"ר ברנד וד"ר ק" לאמצע מאי (ע' 6), הוא תובע לעצמו את הזכות בהשגת הסכמתו של הימלר לשלוח, בערך 1600—1700 אנשים למחנה ביניים ב-ליונבורגר היידה" (לשון סגני נהור לברגן-בלזן), אך הוא דולג לגמרי על פרשת המשלוחים לאוסטריה. גם ק' בהצהרתו בשבועה לטובת בכר בגירנברג מיום 4.8.47 (מוצג 73), שחזרה ע"י ק' אחרי הדו"ח שלו, מזכה את בכר בכך ש-, 1685 מיהודי הונגריה ומפליטי היהודים בהונגריה נאספו בבודפשט והובאו דרך ברגן-בלזן... לשווייץ", אך אינו מזכיר את "הצלת 15,000 יהודי ויגה-שטרסהוף". יתכן שהסיבה לכך היא אותה סיבה שהניעה את קלטנברונר להכחיש את חתימתו (פסקה 71) ואח קרומיי לשרוף את הכרטיסיה: שגם הגירוש לאוסטריה לשם עבודות כפיה, ובתנאי שהמגורשים יעמדו מוכנים בכל עת ל"פעולה מיוחדת" (משלוח אושביץ), היוה פשע מלחמה.

דבר זה, לא היה גורע מזכותו של ק', אילו היה באמת גורם להצלת היהודים הנ"ל ע"י הסכם עם אייכמן. אך לאור כל ההוכחות אינני מאמין בגירסת ק' בדבר

ההסכם עם אייכמן, ואני משוכנע שק' בדה את הגירסה הזאת מלבו, כדי להצדיק את שותף פעולתו עם אייכמן ע"י הישגים מדומים.

ההסכם בנוגע ליהודי בודפשט

76. לפי עדות ק' (לעיל) כלל ההסכם שלו עם אייכמן להפנית גירוש יהודים לאוסטריה (הסכם מאמצע יוני) לא רק 15,000 יהודים מערי השדה, אלא גם 15,000 יהודים מבודפשט, ובתוכם כ-7000 ילדים, ובסך הכל אפוא „30,000” יהודים (פסקה 69). אך 15,000 יהודי בודפשט הוו לפי גירסת ק' גם נושא להסכם נפרד ונוסף עם אייכמן שנעשה אחרי הפסקת הגירוש הטוטאלי (אחרי 7.7). וכך העיד ק' (ע' 57):

„למרות ההוראות של הורטי לא הרגשנו בבטחון. לפי הערכתנו, אם כי הגירוש נפסק בהגיעו לבודפשט גופא, המערכה על יהודי הונגריה טרם נגמרה. לכן המשכנו באמצעי זהירות, קבענו אפילו הסכם עם אייכמן למקרה שבכל זאת הגרמנים יתגברו על רצונו של הורטי.”

ובחקירת שתי וערב (ע' 258):

„בכון שקבענו הסכם עם אייכמן במקרה שהגרמנים יתגברו על רצונו של הורטי. מזה לא נובע שאייכמן היה שותף חשוב במו"מ. ההסכם היה ש-15,000—30,000 יהודים, בחלקם הגיכר ילדים, יועברו לאוסטריה. אייכמן הסכים לזה, זה היה חלק מהמו"מ... אולי קיבל הוראות מהימלר, או מהיטלר, או מהציר הגרמני בבודפשט, או מקלטנברונר — היו הרבה אפשרויות. אלה היו הנאצים שיכלו לתת לאייכמן הוראות. ביחס לאייכמן לא היו לי שום אילוזיות שיש לו איזה שהוא צל של מניע חיובי ליהודים.”

כאן מודה ק' באפשרות שאייכמן קיבל הוראות מקלטנברונר בענין המשלוחים לאוסטריה (פסקה 71) ושלאייכמן לא היו שום מניעים חיוביים בנדון זה. בדו"ח (עמ' 65) אומר ק' שההסכם הנוסף נעשה „עם אייכמן ובכר”, ושההסכם נעשה, אחרי הפסקת הגירוש, „על יסוד ההסכם המקורי”.

כאמור, אינני מאמין ב„הסכם המקורי” כלל, לא ביחס ל-15,000 ולא ביחס ל-30,000 יהודים. כבר הזכרנו (פסקה 72) שהמספר של 30,000 מתאים לחישובים הכספיים של ק' עוד פחות מהמספר של 15,000. מה שקרה הוא שלפי פקודת קלטנברונר גשלתו כמה משלוחי יהודי ערי השדה לאוסטריה והועדה שותפה בביצוע הפעולה, ושאתרי הצלת יהודי בודפשט על אפו וחמתו של אייכמן ע"י הויטו של הורטי באו ק' ואייכמן (ואולי בכר) לידי הסכם „למקרה שהגרמנים יתגברו על רצונו של הורטי”. הסכם זה כלל (עדות ק', 320, דו"ח ק', 65) משלוח רכבת שניה של 1,500 יהודים לברגן-בלזן וגירוש 15,000 מיהודי בודפשט לאוסטריה במקום לאושביץ; משמע שיתר 200,000 יהודי בודפשט גורשו לאושביץ, „במקרה שהגרמנים יתגברו על רצונו של הורטי”. ק' מגמק את ההסכם

הזה עם ה-ס"ס, שנעשה בזמן שהכוחות האנטי-נאציים בהונגריה החלו להרים ראש, כצעד של זהירות; אך יותר מאשר יסוד הזהירות בולט בצעד זה יסוד שיתוף הפעולה עם ה-ס"ס. אחרי הפסקת הגרוש היה אייכמן מעונין להכשיר את הקרקע לחידוש הגרוש ע"י הסכם עם ראש ועדת ההצלה ולהבטיח לו הנחות קטנות מהסוג הנ"ל, ומה גם שאף באוסטריה (וכן בברגן-בלזן) ישארו המגורשים בשליטתו המלאה. ועדת ההצלה כבר התחילה למכור בין יהודי בודפשט מקומות נסיעה ברכבת השנייה, וכן החלה להכניס בהסכם עם ה-ס"ס, חלק מהיהודים המיועדים לגרוש לאוסטריה למחנות, "המיוחסים" ברחוב קולומבוס וברחוב ארינה תחת משמר ה-ס"ס. למולם של יהודי בודפשט לא התגברו הנאצים על הויתו של הורטי וההסכם, "הנוסף" לא בוצע.

במכתבו להנהלת הסוכנות היהודית מיום 21.10.45 (מוצג קמ"ב) מסכם ק' את הסכמו או הסכמו עם אייכמן ואת הישגיו כדלקמן:

"כודאי תזכרו עוד את הפעולה של ועדת ההצלה של בודפשט. כשבעלות הברית פרסמו ע"י שרות השידור הלונדוני את סרובן לקבל את ההצעה הגרמנית שהועברה אליהן ע"י יואל ברגד, נעשה בבודפשט הסכם ביניים בינינו לבין אייכמן. הסכם זה קבע: —

1. 1,200 אנשים שיוצעו על-ידינו יובלו לאזור שהות קצרה בגרמניה דרך ספרד לארץ-ישראל.
2. 800—900 אנשים הובאו מהגיטאות השונות של ערי השדה לבודפשט (בעזרת המשרד הגרמני), כדי להשתלב במשלוח זה.
3. 15,000 יהודי הונגריה, שהרכבם נקבע לפי הוראותינו, הובאו מתוך עיקוף אושביץ לאוסטריה, שם התייחסו אליהם יחס טוב באופן יחסי ורובם ניצלו.
4. 15,000 יהודים נוספים לפי בחירתנו היו צריכים להיות מובלים מבודפשט לאוסטריה. סרובו של הורטי להרשות את גרושם של יהודי בודפשט עשה את ביצוע התנאי הזה לאילוזורי.

אין בדעתי לעמוד על כלופי האמת במכתב זה, הברורים מתוכן פסק הדין. ברצוני להצביע רק על המלה "אילוזורי" החושפת — אפילו לא נכתבה מתוך שיקול דעת מלא — את גישתו האמתית של ק' לענין ההצלה.

שתוף פעולה בבודפשט

רכבת ברגן-בלזן

77. בפסקה האחרונה כבר נגענו בשיתוף פעולתו של ק' עם אייכמן בבודפשט אחרי